

Resource: Termini muhimu (unfoldiWord)

unfoldiWord® Translation Words © 2022 unfoldiWord. Released under CC BY-SA 4.0 license. unfoldiWord® Translation Words has been adapted in the following languages: Tok Pisin, Arabic (عَرَبِيٌّ), French (Français), Hindi (हिन्दी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文) from unfoldiWord® Translation Words © 2022 unfoldiWord. Released under CC BY-SA 4.0 license by Mission Mutual

Termini muhimu (unfoldingWord)

Z

Zaa

Uhalisia:

Inapotumika kwa maana hii, neno "zaa" linamaanisha "kuzalisha" au "kuzaa."

- Usemi wa kawaida katika Biblia ni "zaa matunda," ambayo ina maana "zalisha matunda"
- Unapozungumza juu ya mwanamke ambaye atazaa mtoto, hii inamaanisha "kujifungua" mtoto
- Kulingana na muktadha, neno hili linaweza kutafsiriwa kama "zalisha" au "zaa."

(Mapendekezo ya tafsiri: tunda)

Marejeleo ya Biblia:

Data ya Neno:

- Strong's:

Zaa

Ufafanuzi:

Neno "zaa" linamaanisha kuwa baba wa mtu.

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Unaweza kutafsiri neno "zaa" kama "leta mbele," neno "zaa" kama "alizaa," na neno "zaa" kama "alitoa uhai."
- Neno "zaliwa" ni umbo la upole la "zaa" na linamaanisha "aliyezaliwa."

Marejeleo ya Biblia:

Data ya Neno:

-

Zabibu

Ufafanuzi:

Zabibu ni tunda dogo, la mviringo, lenye ngozi laini linalokua katika vikundi kwenvye mizabibu. Maji ya zabibu hutumika kutengeneza divai.

- Kuna rangi tofauti za zabibu, kama vile kijani kibichi, zambarau, au nyekundu.
- Zabibu moja inaweza kuwa na ukubwa wa karibu sentimita moja hadi tatu.
- Watu hulima zabibu katika bustani zinazoitwa mashamba ya mizabibu. Hizi kawaida huwa na mistari mirefu ya mizabibu.
- Zabibu zilikuwa chakula muhimu sana wakati wa nyakati za Biblia na kuwa na mashamba ya mizabibu ilikuwa ishara ya utajiri.
- Ili kuzuia zabibu zisioze, watu mara nyingi wangekausha. Zabibu zilizokaushwa huitwa "zabibu kavu" na zilitumika kutengeneza keki za zabibu.
- Yesu alisimulia mfano kuhusu shamba la mizabibu ili kuwafundisha wanafunzi wake kuhusu ufalme wa Mungu.

(Tazama pia: mzabibu, shamba la mizabibu, divai)

Marejeleo ya Biblia:

- [Kumbukumbu la Torati 23:24](#)
- [Hosea 9:10](#)
- [Ayubu 15:33](#)
- [Luka 6:43-44](#)
- [Mathayo 7:15-17](#)
- [Mathayo 21:33](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0811, H0891, H1154, H1155, H1210, H3196, H5955, H6025, H6528, G02880, G47180

Zabuloni

Uhalisia:

Zabuloni alikuwa mwana wa kumi wa Yakobo. Alikuwa mwana wa sita wa Lea. Wazao wake wakawa moja ya makabila ya Israeli.

- Kabilia lililoshuka kutoka kwake liliujikana kama "kabilia la Zabuloni" au "Zabuloni."
- Maana ya jina Zabuloni haijulikani, lakini inafanana na neno la Kiebrania linaloweza kumaanisha "kuheshimu" au "kukaa."
- Kabilia la Zabuloni lilikaa kaskazini magharibi mwa Kanaani, likipakana na ardhi za Naftali, Isakari, Manase, na Asheri.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: makabila kumi na mawili ya Israeli, Yakobo, Lea)

Marejeleo ya Biblia:

- [Kutoka 1:1-5](#)
- [Mwanzo 30:20](#)
- [Isaya 9:1](#)
- [Waamuzi 4:10](#)
- [Mathayo 4:13](#)
- [Mathayo 4:16](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2074, H2075, G21940

Zaburi

Ufafanuzi:

Neno 'zaburi' linamaanisha wimbo mtakatifu, mara nyingi katika umbo la shairi lililoandikwa kwa ajili ya kuimbwa.

- Kitabu cha Zaburi katika Agano la Kale kina mkusanyiko wa nyimbo zilizoandikwa na Mfalme Daudi pamoja na Waisraeli wengine kama Mose, Solomoni, na Asafu, mionganoni mwa wengine.
- Zaburi zilitumiwa na taifa la Israeli katika ibada zao kwa Mungu.
- Zaburi zinaweza tumika kuonyesha furaha, imani, na heshima, pamoja na maumivu na huzuni.
- Kwenye Agano Jipy, Wakristo wanaagizwa kuimba zaburi kwa Mungu kama njia ya ibada.

(Tazama pia: Daudi, imani, furaha, Mose, takatifu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 13:33](#)
- [Matendo 13:35](#)
- [Wakolosai 3:16](#)
- [Luka 20:42](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2158, H2167, H4210, G55670, G55680

Zakaria AJ

Uhalisia:

Kwenye Agano Jipy, Zekaria alikuwa kuhani wa Kiyahudi ambaye alikua baba wa Yohana Mbatizaji.

- Zekaria alimpenda Mungu na kumtii kwa moyo wote.
- Kwa miaka mingi, Zekaria na mke wake, Elizabeti, waliomba kwa bidii kupata mtoto, lakini hawakufanikiwa. Hata hivyo, walipokuwa wazee sana, Mungu alijibu maombi yao na kuwapa mtoto wa kiume.
- Zekaria alitabiri kwamba mwanawewe Yohana angekuwa nabii ambaye angeitangaza na kuandaa njia kwa ajili ya Masihi.

(Mapendeleko ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)
(Tazama pia: Kristo, Elizabeti, nabii)

Marejeleo ya Biblia:

- [Luka 1:5-7](#)
- [Luka 1:21-23](#)
- [Luka 1:39-41](#)
- [Luka 3:1-2](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **22:1** Ghafla, malaika alikuja na ujumbe kutoka kwa Mungu kwa kuhani mzee aliyeitwa **Zekaria**. **Zekaria** na mke wake, Elizabeti, walikuwa watu wacha Mungu, lakini hawakuweza kupata watoto.
- **22:2** Malaika akamwambia **Zekaria**, “Mke wako atapata mtoto wa kiume, na utamwita jina lake Yohana.”
- **22:3** Ghafla, **Zekaria** hakuweza kuzungumza.
- **22:7** Kisha Mungu alimruhusu **Zakaria** azungumze tena.

Data ya Neno:

- Strong's: G21970

Zakayo

Uhalisia:

Zakayo alikuwa mtoza ushuru kutoka Yeriko ambaye alipanda mti ili aweze kumwona Yesu, ambaye alikuwa amezungukwa na umati mkubwa wa watu.

- Zakayo alibadilika kabisa baada ya kumwamini Yesu.
- Alitubu dhambi yake ya kuwadanganya watu na akaahidi kutoa nusu ya mali zake kwa ajili ya maskini.
- Pia aliahidi kwamba angerudisha mara nne ya kiasi alichowatoza watu zaidi kwa kodi zao.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: amini, ahidi, tubu, dhambi, kodi, mtoza ushuru)

Marejeleo ya Biblia:

- [Luka 19:2](#)
- [Luka 19:6](#)

Data ya Neno:

- Strong's: G21950

Zambarau

Uhalisia:

Neno 'zambarau' linarejelea rangi inayotokana na mchanganyiko wa buluu na nyekundu.

- Katika nyakati za kale, rangi ya zambarau ilikuwa nadra na yenye thamani kubwa kama rangi iliyotumika kutia rangi nguo za wafalme na maafisa wengine wa juu.
- Kutohana na gharama na muda uliotumika kutengeneza rangi hii, mavazi ya zambarau yalionekana kama ishara ya utajiri, hadhi, na ufalme.
- Zambarau pia ilikuwa moja ya rangi zilizotumika kwa mapazia katika hema na hekalu, na kwa efodi iliovaliwa na makuhani.
- Rangi ya zambarau ilipatikana kutoka kwa aina fulani ya konokono wa baharini kwa kuponda au kuchemsha konokono hao, au kwa kuwafanya kutoa rangi hiyo wakiwa bado hai. Huu ulikuwa mchakato wa gharama kubwa.
- Askari wa Kirumi walimvika Yesu joho la kifalme lenye rangi ya zambarau kabla ya kusulubiwa, wakimdhihaki kwa madai yake ya kuwa Mfalme wa Wayahudi.
- Lidia kutoka mji wa Filipi alikuwa mwanamke aliyepata riziki kwa kuuza vitambaa vyaya rangi ya zambarau.

(Mapendekezo ya tafsiri: Tafsiri Majina)

(Tazama pia: efodi, Filipi, kifalme, hema, hekalu)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Mambo ya Nyakati 2:13-14](#)
- [Danieli 5:7](#)
- [Danieli 5:29-31](#)
- [Mithali 31:22-23](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0710, H0711, H0713, G42090, G42100, G42110

Zamu ya usiku Wakati wa Biblia

Ufafanuzi:

Katika nyakati za kibiblia, "zamu ya usiku" kilikuwa kipindi cha usiku ambacho mlinzi wa mji alikuwa kazini akiangalia hatari yoyote kutoka kwa adui.

- Kwenye Agano la Kale, Waisraeli walikuwa na zamu ya siku tatu ambazo ziliitwa "mwanzo" (jua linapozama hadi saa 4 usiku), "kati" (saa 4 usiku hadi saa 8 usiku), na "asubuhi" (saa 8 usiku hadi jua linapochomoza) zamu.
- Kwenye Agano Jipy, Wayahudi walifuata mfumo wa Kirumi na walikuwa na zamu nne, zilizotajwa kwa urahisi kama "ya kwanza" (jua linapozama hadi saa 3 usiku), "ya pili" (saa 3 usiku hadi saa 6 usiku wa manane), "ya tatu" (saa 6 usiku wa manane hadi saa 9 alfajiri), na "ya nne" (saa 9 alfajiri hadi jua linapochomoza) zamu.
- Hizi pia zinaweza kutafsiriwa kwa maneno ya jumla kama vile "jioni ya kuchelewa" au "katikati ya usiku" au "mapema sana asubuhi," kulingana na ni zamu gani inayorejelewa.

(Tazama pia: saa)

Marejeleo ya Biblia:

- [Luka 12:37-38](#)
- [Marko 6:48-50](#)
- [Mathayo 14:25-27](#)
- [Zaburi 90:3-4](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0821, G54380

Zebedayo

Uhalisia:

Zebedayo alikuwa mvuvi kutoka Galilaya anayejulikana kwa sababu ya wanawe, Yakobo na

Yohana, ambao walikuwa wanafunzi wa Yesu. Mara nyingi wanatajwa katika Agano Jipy kama "wana wa Zebedayo."

- Wana wa Zebedayo pia walikuwa wavuvi na walifanya kazi naye kuvua samaki.
- Yakobo na Yohana waliacha kazi yao ya uvuvi na Baba yao Zebedayo na wakaondoka kumfuata Yesu.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Mwanafunzi, wavuvi, Yakobo (mwana wa Zebedayo), Yohana (mtume))

Marejeleo ya Biblia:

- [Yohana 21:1-3](#)
- [Luka 5:8-11](#)
- [Marko 1:19-20](#)
- [Mathayo 4:21-22](#)
- [Mathayo 20:20](#)
- [Mathayo 26:36-38](#)

Data ya Neno:

- Strong's: G21990

Zekaria Agano la Kale

Uhalisia:

Zekaria alikuwa nabii aliyehubiri wakati wa utawala wa Mfalme Dario I wa Uajemi. Kitabu cha Agano la Kale cha Zekaria kina unabii wake, ambao uliwhimiza wahamishwa waliorejea kujenga upya hekalu.

- Nabii Zekaria aliishi katika kipindi sawa na Ezra, Nehemia, Zerubabeli na Hagai. Alitajwa pia na Yesu kama wa mwisho wa manabii waliouawa katika nyakati za Agano la Kale.
- Mtu mwingine aliyeitwa Zekaria alikuwa mlinzi wa lango kwenye hemu la mkutano wakati wa Daudi.
- Mmoja wa wana wa Mfalme Yehoshafati aliyeitwa Zekaria aliuawa na kaka yake Yehoramu.
- Zekaria alikuwa jina la kuhani ambaye alipigwa mawe na watu wa Israeli alipowakemea kwa ajili ya ibada yao ya sanamu.
- Mfalme Zekaria alikuwa mwana wa Yeroboamu na alitawala Israeli kwa miezi sita tu kabla ya kuuawa.

(Mapendeleko ya Tafsiri: Tafsiri Majina)

(Tazama pia: Dario, Ezra, Yehoshafati, Yeroboamu, Nehemia, Zerubabeli)

Marejeleo ya Biblia:

- [Ezra 5:1–2](#)
- [Mathayo 23:34–36](#)
- [Zekaria 1:1–3](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2148

Zerubabeli

Uhalisia:

Zerubabeli lilikuwa jina la wanaume wawili Waisraeli katika Agano la Kale.

- Mmoja wa hawa alikuwa mzao wa Yehoyakimu na Sedekia.
- Zerubabeli mwingine, mwana wa Shealtiel, alikuwa mkuu wa kabile la Yuda wakati wa Ezra na Nehemia, wakati Koreshi mfalme wa Uajemi aliwaachilia Waisraeli kutoka utumwani Babuloni.
- Zerubabeli na kuhani mkuu Yoshua walikuwa mionganini mwa wale walioisaidia kujenga upya hekalu na madhabahu ya Mungu.

(Mapendeleko ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Babuloni, mateka, Koreshi, Ezra, kuhani mkuu, Yehoyakimu, Yoshua, Yuda, Nehemia, Uajemi, Sedekia)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 3:19–21](#)
- [Ezra 2:1–2](#)
- [Ezra 3:8–9](#)
- [Luka 3:27–29](#)
- [Mathayo 1:12](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2216, H2217, G22160

Zidisha

Ufafanuzi:

Neno "zidisha" linamaanisha kuongeza kwa kiasi kikubwa kwa idadi. Pia linaweza kumaanisha kusababisha kitu kuongezeka kwa kiasi, kama vile kusababisha maumivu kuongezeka.

- Mungu aliwaambia wanyama na wanadamu "wazae" na kuijaza dunia. Hii ilikuwa amri ya kuzaa wengi zaidi wa aina yao.
- Yesu alifanya mkate na samaki kuzidishwa ili kuwalisha watu 5,000. Kiasi cha chakula kiliendelea kuongezeka ili kuwe na chakula cha kutosha kwa kila mtu.
- Kulingana na muktadha, neno hili linaweza pia kutafsiriwa kama "ongeza" au "sababisha kuongezeka" au "ongezeka zaidi kwa idadi" au "kuwa kubwa zaidi kwa idadi" au "kuwa wengi zaidi."
- Usemi "zidisha zaidi maumivu yako" unaweza pia kutafsiriwa kama "sababisha maumivu yako kuwa makali zaidi" au "sababisha upate maumivu mengi zaidi."
- "Kuzidisha farasi" kunamaanisha kutamani kwa pupa kupata farasi zaidi" au "kupata idadi kubwa ya farasi."

Marejeleo ya Biblia:

- [Kumbukumbu la Torati 8:1](#)
- [Mwanzo 9:7](#)
- [Mwanzo 22:17](#)
- [Hosea 4:6-7](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H3254, H3527, H6280, H7231, H7233, H7235, H7680, G40520, G41290

kitu, au linaweza kutumika kuelezea mahali ambapo kitu kimezikwa.

- Mara nyingi watu huzika mwili wa marehemu kwa kuuweka kwénye shimo refu ardhini na kisha kuufunika na udongo.
- Mara nyingi mwili wa marehemu huwekwa katika muundo wa sanduku, kama jeneza, kabla ya kuuzika.
- Katika nyakati za Biblia, watu waliokufa mara nyingi walizikwa katika pango au mahali kama hapo. Baada ya Yesu kufa, mwili wake ulifunika kwa vitambaa na kuwekwa katika kaburi la jiwe ambalo lilifungwa kwa jiwe kubwa.
- Maneno "mahali pa maziko" au "chumba cha kaburi" au "chumba cha maziko" au "pango la maziko" daima yanarejelea mahali ambapo mwili wa marehemu unazikwa.
- Vitu vingine pia vinaweza kuzikwa, kama vile wakati Akani alipozika fedha na vitu vingine alivyokuwa ameiba kutoka Yeriko.
- Kifungu "kufunika uso wake" kwa kawaida humaanisha "kufunika uso wake kwa mikono yake."
- Wakati mwingine neno "ficha" linaweza kumaanisha "zika" kama wakati Akani alificha vitu ardhini ambavyo alikuwa ameiba kutoka Yeriko. Hii ilimaanisha alivizika ardhini.

(Tazama pia: Yeriko, kaburi)

Zika

Ufafanuzi:

Neno "zika" linamaanisha kuweka kitu (kawaida mwili wa marehemu) kwenye shimo au mahali pengine pa maziko na kisha kukifunika na udongo au mawe, n.k. Neno "maziko" ni kitendo cha kuzika

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Wafalme 9:9-10](#)
- [Mwanzo 35:4-5](#)
- [Yeremia 25:33](#)
- [Luka 16:22](#)
- [Mathayo 27:7](#)
- [Zaburi 79:1-3](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H6900, H6912, H6913, G17790, G17800, G22900, G49160, G50270

Zilpa*Uhalisia:*

Zilpa alikuwa mmoja wa wake wa Yakobo. Alikuwa mama wa wana wawili wa Yakobo, Gad na Asheri.

- Labani alimpa Zilpa kwa Lea kama mtumishi wakati Lea alipomwoa Yakobo.
- Wakati Lea alipoacha kuzaa watoto, alimpa Zilpa kwa Yakobo kama mke ili amzalie watoto zaidi.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Yakobo, Lea, Gadi, Asheri)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 29:23](#)
- [Mwanzo 30:9](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2153

Zima*Ufanuzi:*

Neno "zima" linamaanisha kuzima au kusitisha kitu ambacho kinadai kutoshelezwa.

- Neno hili kwa kawaida hutumiwa katika muktadha wa kuzima kiu na linamaanisha kuacha kuwa na kiu kwa kunywa kitu.
- Pia inaweza kutumika kumaanisha kuzima moto.
- Kiu na moto vyote vinazimwa na maji.
- Paulo anatumia neno "zima" kwa njia ya kimithali anapowaagiza waumini wasizime "Roho Mtakatifu." Hii inamaanisha kutowakatisha tamaa watu kuruhusu Roho Mtakatifu azalishe matunda na karama zake ndani yao. Kuzima Roho Mtakatifu kunamaanisha kuzuia Roho Mtakatifu kuonyesha nguvu na kazi yake kwa uhuru ndani ya watu.

(Tazama pia: tunda, karama, Roho Mtakatifu)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wathesalonike 5:19](#)
- [Ezekieli 20:47](#)
- [Isaya 1:31](#)
- [Yeremia 21:12](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1846, H3518, H7665, G07620, G45700

Zoar*Uhalisia:*

Soari ulikuwa mji mdogo ambao Loti alikimbilia wakati Mungu alipoharibu Sodoma na Gomora.

- Hapo awali ilijulikana kama "Bela," lakini ilibadilishwa jina kuwa "Soari" wakati Loti alipomwomba Mungu aihifadhi mji huu "mdogo."
- Soari inadhaniwa kuwa ilipatikana katika tambarare ya Mto Yordani au kwenye mwisho wa kusini mwa Bahari ya Chumvi.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Loti, Sodoma, Gomora)

Marejeleo ya Biblia:

- [Kumbukumbu la Torati 34:1–3](#)
- [Mwanzo 13:10–11](#)
- [Mwanzo 14:1–2](#)
- [Mwanzo 19:22](#)
- [Mwanzo 19:23](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H6820